

תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון — (15x4) — 60 נקודות
פרק שני
אנ: — (10x4) — 40 נקודות
פרק שלישי
סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (60 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 15 נקודות).

1. "טובים השניים מן האחד"

- א. על פי המדרש, מטרונה אחת שידכה בין עבדיה לשפחותיה בעקבות שיחה עם רבי יוסי בן חלפתא.
- (1) מה היו התוצאות של השידוכים האלה?
- (2) הסבר מה אפשר ללמוד ממדרש זה על הדרך ליצירת קשר בין בני זוג.
- (5 נקודות)
- ב. חז"ל דימו את יצירת הקשר בין בני זוג לקריעת ים סוף.
- הסבר דימוי זה על פי המהר"ל. (4 נקודות)
- ג. על פי הרב צבי יהודה קוק, בין האיש לאישה יש שוויון ויש שונות.
- כתוב במה שווים האיש והאישה, והסבר מהי המטרה של השונות ביניהם. (6 נקודות)

2. יצר ויצירה

- א. (1) הסבר מדוע דווקא יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם.
- (2) "זאהבת את ה' א-להיך בכל לבבך" (דברים, ו', ה') [...] בכל לבבך – בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע".
- (ברכות, פרק ט', משנה ה')
- על פי הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל"), הסבר כיצד על האדם לעבוד את ה' ביצר הרע שלו.
- (6 נקודות)
- ב. מדוע אסור לרקוד וריקודים מעורבים אף שאין מגע פיזי בין הרוקדים לרוקדות? כתוב שני נימוקים.
- (4 נקודות)
- ג. לפי הרב אלישע אבינר, אדם הנלחם ביצר הרע הוא כאדם המטפס על הר גבוה.
- הסבר את הדימוי הזה. (5 נקודות)

3. גיל הנישואין; שידוכין

- א. על פי הרב אליקים לבנון, הסבר מדוע חברות בין נער לנערה אינה מומלצת. (3 נקודות)
- ב. "אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה [...] ורחמנא אמר: 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא, י"ט, י"ח)".
(קידושין, מא, ע"א)
- (1) כתוב מדוע אסרו חכמים על האדם לקדש אישה "עד שיראנה". בתשובתך הסבר את הקשר בין הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" לאיסור זה.
- (2) "עד שיראנה" – כתוב מהי הראייה הנדרשת מן האדם, והסבר מה אפשר ללמוד מחובה זו על הדרך שבה בני זוג מחליטים להינשא.
(12 נקודות)

4. קידושין ונישואין

- א. (1) מעמד החופה נפתח בברכת האירוסין:
"... אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין...".
- ברכת האירוסין מורכבת משלושה חלקים. הסבר כל אחד מהם בלשונך.
- (2) מדוע מקפידים שהקידושין ייעשו בנוכחות אנשים רבים?
(9 נקודות)
- ב. "האישה נקנית בשלוש דרכים..." (קידושין, פרק א', משנה א').
- (1) כתוב מה הן שלוש הדרכים שהאישה נקנית בהן.
- (2) נוהגים לקדש אישה בטבעת.
איזו משלוש הדרכים שכתבת באה לידי ביטוי במנהג זה? הסבר את תשובתך.
(6 נקודות)

5. חובות ביחסי הורים וילדים

- א. (1) "רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות... כאילו מלמדו ליסטות" (קידושין, כט, ע"א).
- הסבר בלשוןך את דברי רבי יהודה, וכתוב מדוע אב שאינו מלמד את בנו אומנות "כאילו מלמדו ליסטות".
- (2) לפי הרב אלימלך בר שאול, הסבר עד מתי חלה חובת האב בימינו ללמד את בנו אומנות.
(7 נקודות)
- ב. (1) "חנך לנער על פי דרכו" (משלי, כ"ב, ו') — כתוב שתי הנחיות שנלמדו מפסוק זה בנוגע לחינוך נערים.
- (2) כתוב דוגמה משלך ליישום של אחת מן ההנחיות שכתבת.
(8 נקודות)

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני (40 נקודות)

אם למדת פרקים א'-י"א מהחבורת, ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

6. בניית הבית

- א. (1) לפי הרש"ר הירש, הסבר מהו היחס הנכון בין הנישואין לאהבה.
 (2) הסבר כיצד יחס זה בא לידי ביטוי בפסוק "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה" (בראשית, כ"ד, ס"ז).
 (5 נקודות)
- ב. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה..." (שבת, פרק ב', משנה ז').
 על פי הגמרא, כיצד יש לומר דברים אלו, ומדוע אדם צריך לאומרם דווקא כך? (5 נקודות)

7. מצוות עונה

- א. (1) מהי מצוות עונה?
 (2) כתוב מטרה אחת של מצוות עונה.
 (6 נקודות)
- ב. כתוב הבדל מהותי אחד בין החיבור של זכר ונקבה בבעלי החיים ובין החיבור בין איש לאשתו. (4 נקודות)

8. טומאה וטהרה

- א. המדרש שואל: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים" (ויקרא, ט"ו, כ"ה) – והלוא שבעת ימי נידה הן, ולמה קרא אותן ימים רבים?" (מדרש תנחומא).
 מהי תשובת המדרש על שאלתו? (3 נקודות)
- ב. כתוב את הפירוש המילולי של הביטוי "סוגה בשושנים", והסבר את הקשר בין ביטוי זה ובין הלכות טהרת המשפחה. (7 נקודות)

9. כיסוי ראש

- א. מטפחת צרה שאישה נשואה מכסה בה את שיערה – האם נחשבת כיסוי ראש? בתשובתך התייחס לדין דאורייתא ולדין דרבנן, ונמק את דבריך. (7 נקודות)
- ב. לחובה של אישה נשואה לכסות את ראשה יש כמה היבטים רעיוניים. כתוב אחד מהם. (3 נקודות)

10. שאלות קצרות

ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

- א. מדוע לא תיקנו חכמים לברך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לקדש את האישה" בעת ברכות האירוסין?
- ב. כמה ילדים אדם צריך להוליד כדי לצאת ידי חובת מצוות "פרו ורבו"? כתוב את דעת בית שמאי ואת דעת בית הלל.
- ג. מה הם "קידושי שחוק", ומהו החשש בקידושין אלה?

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שלישי (40 נקודות)

אם למדת פרקים א'-ו', י'-י"ד מהחוברת, ענה על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

11. בניית הבית

- א.** (1) לפי הרש"ר הירש, הסבר מהו היחס הנכון בין הנישואין לאהבה.
 (2) הסבר כיצד יחס זה בא לידי ביטוי בפסוק "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה" (בראשית, כ"ד, ס"ז).
 (5 נקודות)
- ב.** "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה..." (שבת, פרק ב', משנה ז').
 על פי הגמרא, כיצד יש לומר דברים אלו, ומדוע אדם צריך לאומרם דווקא כך? (5 נקודות)

12. התנהלותה של המשפחה

- א.** "כל תורה שאין עימה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון" (אבות, פרק ב', משנה ב').
 (1) על פי משנה זו, כתוב בלשונך מה הן שתי התוצאות השליליות של "תורה שאין עימה מלאכה".
 (2) על פי השולחן ערוך, מהי הדרך הנכונה לשלב בין מלאכה ללימוד תורה?
 (5 נקודות)
- ב.** "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה" (ביצה, טו, ע"א).
 (1) לפי רש"י, מהי ההדרכה שנלמדת ממאמר חז"ל זה?
 (2) על פי החפץ חיים, מה עלול לקרות לאדם שלא נוהג לפי ההדרכה של רש"י?
 (5 נקודות)

13. קרבה בין איש לאשתו

- א.** (1) מהי מצוות עונה?
 (2) כתוב מטרה אחת של מצוות עונה.
 (6 נקודות)
- ב.** כתוב הבדל מהותי אחד בין החיבור של זכר ונקבה בבעלי החיים ובין החיבור בין איש לאשתו. (4 נקודות)

14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. המדרש שואל: "וְאִשָּׁה כִּי יִזְבַּח זֶבֶח דָּמָה יָמִים רַבִּים" (ויקרא, ט"ו, כ"ה) – והלוא שבעת ימי נידה הן, ולמה קרא אותן ימים רבים?" (מדרש תנחומא).
מהי תשובת המדרש על שאלתו? (3 נקודות)
- ב. כתוב את הפירוש המילולי של הביטוי "סוגה בשושנים", והסבר את הקשר בין ביטוי זה ובין הלכות טהרת המשפחה. (7 נקודות)

15. שאלות קצרות

- ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).
- א. מדוע לא תיקנו חכמים לברך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לקדש את האישה" בעת ברכות האירוסין?
מה הם "קידושי שחוק", ומהו החשש בקידושין אלה?
- ג. לדעת בית הלל, אדם רשאי לגרש את אשתו "אפילו הקדיחה תבשילו" (גיטין, פרק ט', משנה י').
מדוע הקדחת תבשיל היא עילה לגירושין? כתוב שני הסברים.

בהצלחה!